

OBSZAR C - DOBROSTAN ZWIERZĄT

Wprowadzenie dobrostanu zwierząt jako wymogu wzajemnej zgodności ma na celu zapewnienie zwierzętom zdrowia, komfortu bytowania a także zapobieganiu zranieniom i cierpieniu.

Wymogi ogólne - dotyczą wszystkich gospodarstw utrzymujących zwierzęta gospodarskie bez względu na gatunek i ilość zwierząt w gospodarstwie i zdefiniowane zostały w Dyrektywie 98/58/WE¹ dotyczącej ochrony zwierząt hodowlanych.

Wymogi dotyczące cieląt – są to dodatkowe wymogi oprócz wymogów ogólnych, do przestrzegania których zobowiązani są posiadacze cieląt. Wymogi te zdefiniowane zostały w Dyrektywie Rady 2008/119/WE² ustanawiającej minimalne normy ochrony cieląt.

Wymogi dotyczące świń – są to dodatkowe wymogi oprócz wymogów ogólnych, do przestrzegania których zobowiązani są posiadacze świń. Wymogi te zdefiniowane zostały w Dyrektywie Rady 2008/120/WE³ ustanawiającej minimalne normy ochrony świń.

Prawo polskie dotyczące dobrostanu zwierząt w zakresie wymogów wzajemnej zgodności określają:

- Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 15 lutego 2010 roku *w sprawie wymagań i postępowania przy utrzymywaniu zwierząt gospodarskich, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej* (Dz. U z 2010 Nr 56, poz. 344 z późn. zm.) - weszło w życie **od dnia 30 czerwca 2010 r.**
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. *o ochronie zwierząt* (Dz. U z 2003 Nr 106, poz. 1002 z późn. zm.).

W przypadku pozostałych gatunków zwierząt lub grup bydła (np. krowy, jałówki) przepisy dobrostanu zostały określone w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 28 czerwca 2010 r. *w sprawie minimalnych warunków utrzymywania gatunków zwierząt gospodarskich innych niż te, dla których normy ochrony zostały określone w przepisach Unii Europejskiej* (Dz. U. Nr 116 poz.778). Rozporządzenie to określa normy ochrony dla: bydła (z wyłączeniem cieląt), koni, owiec, kóz, strusi, perlic, lisów polarnych, lisów pospolitych, jenotów, norek, tchórzy, królików, szynszyli, nutrii, jeleni, danieli oraz indyków, gęsi i kaczek, w gospodarstwach utrzymujących co najmniej 100 sztuk tych ptaków. Weszło w życie **od dnia 30 czerwca 2010 r.**

I.1. Ogólne wymagania dotyczące ochrony zwierząt gospodarskich

Ogólne wymagania dotyczące ochrony zwierząt gospodarskich dotyczą:

1. kwalifikacji osób obsługujących zwierzęta;
2. kontroli zwierząt (dozór);
3. przechowywania dokumentacji dotyczącej leczenia i padnięć zwierząt;
4. zapewnienia swobody ruchu zwierzętom;
5. jakości budynków i pomieszczeń, w których przebywają zwierzęta;
6. zapewnienia zwierzętom właściwych warunków środowiskowych;
7. żywienia zwierząt (pasza, woda);
8. postępowania ze zwierzętami chorymi, zranionymi oraz wykonywania zabiegów lekarsko-weterynaryjnych;
9. technologii stosowanych w chowie i hodowli zwierząt.

Kwalifikacje osób obsługujących zwierzęta

Obsługą zwierząt powinny zajmować się osoby posiadające odpowiednie kwalifikacje zawodowe. Kwalifikacje w zakresie obsługi zwierząt mogą potwierdzać świadectwa ukończenia szkoły rolniczej lub mogą one wynikać z praktycznego doświadczenia nabytego podczas pracy ze zwierzętami w

¹ Dyrektywa Rady 98/58/WE z dnia 20 lipca 1998 r. *dotycząca ochrony zwierząt hodowlanych* (Dz. Urz. L 221 z 8.8.1998, str. 23)

² Dyrektywa Rady 2008/119/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. *ustanawiająca minimalne normy ochrony cieląt* (Dz. Urz. L 10 z 15.1.2009, str. 7—13)

³ Dyrektywa Rady 2008/120/WE z dnia 18 grudnia 2008 r. *ustanawiająca minimalne normy ochrony świń* (Dz. Urz. L 47 z 18.2.2009, str. 5—13)

gospodarstwie rolnym. Najważniejsze jest by osoba obsługująca zwierzęta posiadała podstawową wiedzę w zakresie żywienia, pielęgnacji i bezpiecznego obchodzenia się ze zwierzętami.

Osoby rozpoczynające prowadzenie produkcji zwierzęcej w swoim gospodarstwie powinny ukończyć szkolenie z zakresu produkcji zwierzęcej organizowane przez Jednostki Doradztwa, czy też inne instytucje zajmujące się tym zagadnieniem. Szczególnie prowadzenie specjalistycznych gospodarstw wymaga ciągłego doskonalenia wiedzy jak również śledzenia przepisów prawnych. Dobrym rozwiązaniem może też być korzystanie z literatury fachowej, dostępnej na rynku w bardzo szerokiej ofercie.

Kontrola zwierząt (dozór)

Kontrolowanie zwierząt ma na celu przede wszystkim ocenę ich stanu zdrowotnego (kulawizny, biegunki, osowiałość, brak pobierania pokarmu, zapalenie wymion itp.) i warunków przebywania (np. skręcony łańcuch, „wsunięcie” nogi w niebezpieczne miejsce).

Zwierzęta gospodarskie **utrzymywane w pomieszczeniach** powinny być kontrolowane minimum raz dziennie. Wyjątek stanowią cielęta utrzymywane w pomieszczeniach inwentarskich, które „sprawdzać” należy minimum dwa razy dziennie. Praktycznie przegląd stada dokonywany jest przy wypełnianiu podstawowych obowiązków, jakimi są: karmienie i pojenie.

Dla potrzeb kontrolowania zwierząt (niezależnie od oświetlenia naturalnego), w tym także w porze nocnej należy zapewnić w gospodarstwie oświetlenie stałe lub przenośne.

Zwierzęta gospodarskie (poza cielętami) utrzymywane **w systemie otwartym** powinny być dogłądane tak często, jak to jest możliwe, by uniknąć ich cierpienia zarówno fizycznego (głód, pragnienie, obrażenia ciała), jak i emocjonalnego (strach). Cielęta przy otwartym systemie utrzymania należy dogłądać minimum jeden raz dziennie.

W sytuacji podejrzenia o chorobę należy zapewnić, o ile jest to konieczne, oddzielenie zwierzęcia od reszty grupy, zapewnienie mu czystego, wygodnego miejsca do leżenia i otoczenie go opieką. W sytuacji gdy nasza opieka jest niewystarczająca mamy obowiązek wezwania lekarza weterynarii.

Przechowywanie informacji dotyczącej leczenia i padnięć zwierząt

Właściciel zwierząt jest zobowiązany do przechowywania dokumentacji leczenia zwierząt.

W przypadku ewidencji padnięć zwierząt na dzień dzisiejszy nie ma określonego urzędowego wzoru tego dokumentu ale zapisy należy prowadzić chociażby w zeszycie. Zapisy te powinny obejmować co najmniej: datę padnięcia, gatunek, znaki identyfikacyjne (jeśli wymagają tego przepisy ustawy o identyfikacji i rejestracji zwierząt), wiek, przyczyny padnięcia.

Pamiętać należy także o tym, że zabronione jest samodzielne grzebanie i utylizowanie zwłok zwierząt, o ile nie ma się do tego uprawnień.

Zapewnienie swobody ruchu zwierzętom

Generalną zasadą jest by każde zwierzę, bez względu na system utrzymania (uwięziowy, bezuwięziowy), miało zapewnioną swobodę ruchów. Swoboda ruchów oznacza zwłaszcza: możliwość swobodnego wstania, położenia się, dostępu do paszy i załatwiania potrzeb fizjologicznych. W przypadku zwierząt utrzymywanych w kojcach muszą mieć one możliwość swobodnego obracania się. W przypadku cieląt i świń, dla potrzeb wymogów wzajemnej zgodności obowiązują określone minimalne normy powierzchni.

Wymogi dotyczące budynków i pomieszczeń, w których utrzymywane są zwierzęta

W budynkach inwentarskich, w których utrzymywane są zwierzęta należy zadbać o ich bezpieczeństwo, komfort psychiczny i fizyczny poprzez odpowiednią konstrukcję pomieszczeń i zainstalowane wyposażenie.

Pomieszczenia, kojce, wyposażenie i urządzenia muszą być czyszczone, dezynfekowane by uniemożliwić rozprzestrzenianie się chorób. Utrzymanie w czystości miejsca przebywania zwierząt, zapobiegnie m.in. gromadzeniu się much i gryzoni, obecność których stanowi zagrożenie dla zdrowia zwierząt, ich psychicznego komfortu oraz stanowi realne zagrożenie dla bezpieczeństwa produktów żywnościowych pochodzenia zwierzęcego.

Jakość budynków i pomieszczeń w których przebywają zwierzęta

Wszelkie materiały służące do budowy pomieszczeń inwentarskich, kopców, boksów, sprzętu do wyposażenia tych pomieszczeń **a szczególnie te, z którymi zwierzęta mają kontakt** (ściany,

posadzki, przegrody, karmidła, poidła, wyposażenie dodatkowe) nie mogą być dla nich szkodliwe i muszą być łatwe do czyszczenia i dezynfekcji.

Pomieszczenie, kojce oraz ich wyposażenie nie mogą stwarzać zagrożenia zranieniem poprzez wystające elementy ścian i wyposażenia, ostre kandy i powierzchnie. Miejsce do leżenia nie może negatywnie wpływać na zwierzęta, musi być suche i czyste i wygodne. Przy grupowym utrzymaniu zwierząt musi być go na tyle, by wszystkie zwierzęta jednocześnie miały możliwość odpoczynku.

Prawo nie precyzuje minimalnych wymogów dla zwierząt (poza drobiem) w zakresie temperatur i wilgotności w budynkach inwentarskich, dlatego też rolnik powinien opierać się w tym zakresie albo na danych podanych w literaturze fachowej bądź na własnej obserwacji zachowań zwierząt oraz ich stanu zdrowotnego.

Zapewnienie zwierzętom właściwych warunków środowiskowych

Oświetlenie - zwierzęta nie mogą przebywać cały czas w ciemnościach, dlatego w pomieszczeniach należy zapewnić oświetlenie naturalne (okna, świetliki itp.) lub sztuczne.

Dla większości zwierząt dorosłych optymalne natężenie światła sztucznego to poziom 2-3 W/m² światła jarzeniowego i 8-12 W/m² światła żarowego. Stosunek okien do podłogi ok. 1:18/20.

Utrzymywanie stężenia szkodliwych gazów i kurzu na poziomie nieszkodliwym dla zwierząt - prawidłowo działająca wentylacja jest podstawowym warunkiem utrzymania w normie szkodliwych domieszek gazowych. Pozbawia także powietrze przykrew woni.

Prawo polskie nakłada obowiązek monitorowania w pomieszczeniach inwentarskich stężenia amoniaku (NH₃), dwutlenku węgla (CO₂), siarkowodoru (H₂S).

Maksymalne poziomy stężenie gazów nie mogą przekroczyć:

- NH₃ - do 20 ppm;
- CO₂ - do 3000 ppm,
- H₂S - do 5 ppm;

Nadzór i kontrola nad sprzętem zautomatyzowanym - w gospodarstwach, które stosują wentylację mechaniczną należy zapewnić system wentylacji awaryjnej. Wentylację awaryjną stanowi najczęściej system wentylacji grawitacyjnej. W chwili awarii systemu wentylacji mechanicznej ryzyko śmierci zwierząt wskutek zmian mikroklimatu zwłaszcza temperatury jest duże. Dlatego musi być zainstalowany system alarmowy (dźwiękowy, wizualny itp.), który „powiadomi” o niesprawnościach wentylacji mechanicznej i pozwoli szybko „uruchomić” system wentylacji awaryjnej. System „alarmowy” powinien być regularnie „testowany” pod kątem sprawności.

Poziom kurzu, wilgotność - w pomieszczeniach inwentarskich znajdują się drobne cząstki domieszek pochodzenia nieorganicznego i organicznego powodujące zapylenie pomieszczeń. Szkodliwość tych domieszek przejawia się w działaniu na skórę, oczy i drogi oddechowe, oraz produkty pochodzenia zwierzęcego (np. mleko, wełna). Źródłem ich powstawania w pomieszczeniach inwentarskich są czynności związane z obsługą zwierząt tj. zadawanie paszy, ściółka i czyszczenie zwierząt.

W celu zminimalizowania oddziaływania kurzu na zwierzęta wskazane jest wykonywanie niektórych czynności podczas nieobecności zwierząt (np. ścielenie) albo poza pomieszczeniem (pielęgnacja zwierząt).

Stopień zapylenia można też zmniejszyć zapewniając optymalną wilgotność powietrza w pomieszczeniach, zwłaszcza z głęboką ściółką. Przyjmuje się, że optymalna wilgotność względna powietrza w pomieszczeniu inwentarskim to 60-70%.

Żywnienie zwierząt (pasza, woda)

Pasze i woda - rodzaj i ilość stosowanych pasz powinna odpowiadać gatunkowi zwierząt, jego stanowi fizjologicznemu, masie ciała i kierunkowi użytkowania. Nowonarodzone zwierzęta powinny mieć jak najszybciej zapewniony dostęp do siary.

Wszystkie zwierzęta powyżej 2 tygodnia życia (szczególnie prosięta i cielęta) powinny mieć **dostęp do wystarczającej ilości wody** lub mieć możliwość zaspokajania pragnienia przez dostęp do innych płynów. W upalne dni oraz dla chorych zwierząt (szczególnie cieląt) dostęp do wody musi być stały.

Dostęp do paszy - zwierzęta należy karmić wg prawa polskiego minimum 2 razy dziennie. Wyjątek stanowią świnię, drób i mięsożerne futerkowe, które karmić można 1 raz dziennie.

Przy grupowym utrzymaniu zwierząt, jeśli nie stosuje się karmienia do woli bądź ze sterowanych elektronicznie stacji paszowych należy zapewnić zwierzętom możliwość **jednoczesnego dostępu do paszy**. Długość korytarza paszowego, koryta itp. powinna być dostosowana do ilości zwierząt z niego

korzystających uwzględniając oczywiście ich wymiary ciała.

Higiena sprzętu i urządzeń do karmienia i pojenia - należy bezwzględnie przestrzegać by sprzęt używany do karmienia i pojenia oraz każdy element wyposażenia pomieszczeń inwentarskich oraz całe pomieszczenie znajdowały się w należyтым stanie technicznym i sanitarnohigienicznym oraz były wykonane z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt i ludzi. Niedopuszczalne jest by urządzenia do karmienia i pojenia były zanieczyszczone kałem, moczem, lub zalegały w nich resztki pasz. Urządzenia do zadawania pasz muszą być regularnie sprawdzane i czyszczone. Zwierzęta nie mogą być karmione i pojone przy użyciu sprzętu znajdującego w złym stanie technicznym (korozja, uszkodzenia mechaniczne, chemiczne). Wszelkie niedociągnięcia w tym zakresie powinny być natychmiast usuwane, a jeśli zachodzi taka konieczność należy zapewnić na czas napraw i remontów alternatywne rozwiązanie w zakresie pojenia i karmienia zwierząt.

Zapamiętaj!

Bezwzględnie należy przestrzegać zakazu „samodzielnego” podawania preparatów zawierających substancje tyreostatyczne, β -agonistyczne czy też zawierające hormony. Substancje te mogą być podawane tylko przez lekarza weterynarii.

Prawidłowe postępowanie ze zwierętami chorymi, zranionymi oraz wykonywanie zabiegów na zwierętach

Opieka nad chorymi zwierętami - w przypadku zauważenia u zwierząt jakichkolwiek objawów chorobowych, zranień należy je natychmiast otoczyć właściwą opieką, a jeśli opieka właściciela nie pomaga zasięgnąć pomocy lekarza weterynarii. Pomoc lekarza weterynarii musi być odnotowana w książce leczenia zwierząt.

Izolowanie zwierząt chorych - w każdym gospodarstwie należy zapewnić możliwość izolowania zwierząt, szczególnie gdy zwieręta utrzymywane są grupowo, jeśli wymaga tego ich stan zdrowia. Chorym zwierętom należy zapewnić suche, wygodne podłoże najlepiej ze ściółką.

Postępowanie ze zwierętami chorymi, zranionymi oraz wykonywanie zabiegów lekarsko-weterynaryjnych

Jakiegokolwiek zabiegi wykonywane na zwierętach związane z ingerencją w ich organizm mogą być wykonywane tylko i wyłącznie przez osobę uprawnioną w tym zakresie.

Prawo polskie do wykonywania zabiegów na zwierętach uprawnia lekarzy i techników weterynarii.

W przypadku świń wykonywanie takich zabiegów jak: skracanie kłów (dopuszczalne jest tylko wtedy, jeśli zauważono poranienie sutków macior) czy obcinanie ogona (w przypadku uszkodzeń ogona spowodowanych przez inne świny). Zabiegów tych nie wolno wykonywać „na wszelki wypadek”. Obowiązkiem właściciela jest sprawdzenie czy można sytuację poprawić poprzez poprawę warunków środowiskowych.

Kastracji świń i obcinania ogona powinno dokonywać się przed ukończeniem 7 dnia życia, dlatego obowiązkiem rolnika jest odpowiednio wczesne zgłoszenie potrzeby wykonania tych zabiegów u osób, które mają prawo takie zabiegi wykonywać. Zabiegi kastracji po 7 dniu życia mogą być wykonywane tylko po zastosowaniu znieczulenia i tylko przez lekarza weterynarii.

Technologie stosowane w chowie i hodowli zwierząt

W chowie i hodowli zwierząt można stosować tylko takie praktyki, które nie powodują długotrwałego cierpienia lub trwałego zranienia zwierząt oraz nie zakłócają naturalnych zachowań zwierząt.

Zabronione jest np. tuczenie gęsi na stłuszczone wątroby jako nieetyczna praktyka chowu. Można stosować w chowie i hodowli zabiegi powodujące krótkotrwałe cierpienie pod warunkiem, że wymagają tego względy technologiczne czy bezpieczeństwa. Dozwolone jest np. usuwanie rogów, czy krótkotrwałe bolesne zabiegi higieniczne.

Dozwolone jest utrzymywanie zwierząt gospodarskich wymienionych w ustawie o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt i tylko w systemach powszechnie uznanych (otwarte, w pomieszczeniach: na uwięzi, bez, itp.).

Szczególnej uwagi wymaga przepędzanie zwierząt. Do przepędzania zwierząt można stosować tylko i wyłącznie przedmioty i narzędzia nie powodujące okaleczeń zwierząt, tylko wtedy jeśli jest to rzeczywiście konieczne i tylko wtedy jeśli przed zwierętami jest wolna przestrzeń. Zwierząt, które

nie mogą poruszać się o własnych siłach nie wolno przemieszczać w sposób powodujący ból.

I.2. Minimalne wymagania w zakresie ochrony cieląt

Za cielę uznaje się bydło do ukończenia 6 m-ca życia bez względu na jego płeć.

W przypadku cieląt wymagania wzajemnej zgodności dotyczą:

- zapewnienia odpowiedniej wielkości powierzchni dla cieląt,
- warunków środowiskowych w pomieszczeniach,
- zakazu wiązania cieląt i zakładania im kagańców,
- kontrolowania cieląt oraz opieki nad cielętami chorymi,
- odpowiedniego żywienia cieląt.

Systemy utrzymania cieląt, minimalne powierzchnie dla cieląt

Cielęta można utrzymywać w systemie otwartym lub w pomieszczeniach.

W przypadku utrzymywania cieląt w pomieszczeniach inwentarskich stosuje się indywidualny (pojedynczy) system utrzymania lub grupowy system utrzymania cieląt.

Ze względu na „stadny” instynkt bydła, cielęta zaleca się utrzymywać grupowo. Oczywiście są odstępstwa od tego zalecenia i przedstawiono je poniżej.

Pojedyncze utrzymywanie cieląt

Pojedynczo można utrzymywać cielęta:

- do ukończenia 8 tygodnia życia (bez względu na ilość cieląt w gospodarstwie),
- w gospodarstwach posiadających mniej niż 6 cieląt jednocześnie (bez względu na wiek),
- cielęta chore, zranione bez względu na wiek (na polecenie lekarza weterynarii).

Cielęta utrzymywane w pojedynczych kojcach muszą mieć zapewniony kontakt wzrokowy i fizyczny między sobą. Oznacza to, że ściany pojedynczych kojców nie mogą być lite.

Jednolita ścianka przegradzająca kojce dopuszczalna jest natomiast w przypadku klatek stanowiących „izolatkę” dla cieląt chorych itp. umieszczonych w niej na żądanie lekarza weterynarii.

Minimalne wymiary kojca dla cieląt utrzymywanych pojedynczo:

szerokość kojca – co najmniej wysokość cielęcia w kłębie (mierzonej w pozycji stojącej cielęcia),
długość kojca – co najmniej 110% całkowitej długości ciała cielęcia (od czubka nosa do krawędzi ogonowej guza kulszowego).

W tabeli 10 podano orientacyjne wymiary, masy ciała cieląt dużych ras mlecznych, które pomogą ustalić wymiary kojca przy jego projektowaniu.

Tabela 7. Parametry ciała cieląt w zależności od wieku

Masa (kg)	Przybliżony wiek		Wysokość w kłębie (m)	Całkowita długość ciała (m)
	jałówki	buhajki		
50	10 dni	10 dni	0,75	1,00
100	3 m-ce	3 m-ce	0,90	1,20
200	8 m-cy	6 m-cy	1,10	1,50

Źródło: „Systemy utrzymania bydła” Poradnik. Praca zbiorowa. Warszawa; Instytut Mechanizacji i Elektryfikacji Rolnictwa; Duńskie Służby Doradztwa Rolniczego; 2004; s.20-21)

Minimalne powierzchnie przy grupowym utrzymaniu cieląt

Cielęta powyżej 8 tygodnia życia muszą być utrzymywane grupowo w gospodarstwach posiadających więcej niż 6 sztuk cieląt jednocześnie.

Dla cieląt utrzymywanych grupowo należy zapewnić minimalną powierzchnię przypadającą na 1 sztukę cielęcia znajdującego się w kojcu.

Przez minimalną powierzchnię przeznaczoną dla cieląt należy rozumieć przestrzeń nieograniczoną żadnymi przeszkodami np. korytami, wiadrami do pojenia, otworami ściekowymi, słupami, itp.

Powierzchnię taką nazywa się „powierzchnią netto”.

Minimalna powierzchnia netto dostępna dla każdego cielęcia utrzymywanego grupowo wynosi:

- do 150 kg masy ciała – 1,5 m²,
- od 150 kg do 220 kg masy ciała – 1,7 m²,
- ponad 220 kg masy ciała – 1,8 m².

Warunki środowiskowe w pomieszczeniach, w których utrzymywane są cielęta

Cielęta utrzymywane w budynkach muszą mieć zapewnione bezpieczne dla ich zdrowia warunki przebywania. Dotyczy to temperatury, oświetlenia, stężenia szkodliwych gazów (amoniak, dwutlenek węgla, siarkowodór), odpowiedniego stanu podłóg, jakości materiałów z których zbudowano urządzenia i sprzęt, z którymi cielęta mają kontakt.

Temperatura w pomieszczeniach dla cieląt – nie jest regulowana prawem. Za optymalną temperaturę dla cieląt można przyjąć 16-20⁰C. Cielęta podobnie jak bydlę dorosłe źle znoszą wysokie temperatury (powyżej 30⁰C.).

Oświetlenie w pomieszczeniach dla cieląt – powinno być na poziomie dziennego oświetlenia w godzinach 9.00 - 17.00. Oświetlenie może być zarówno naturalne jak również sztuczne. Nie wolno cieląt trzymać cały czas w ciemnościach. W przypadku stosowania oświetlenia tylko sztucznego nie może ono być włączone przez całą dobę.

Stężenie szkodliwych gazów oraz wilgotność w pomieszczeniach – tak jak dla pozostałych gatunków (wymogi ogólne).

Podłogi w miejscach przebywania cieląt - nie mogą w żaden sposób przyczyniać się do cierpień i chorób cieląt. Powinny być w miarę gładkie, stabilne, nie śliskie. Nie mogą powodować urazów mechanicznych poprzez wystające niebezpieczne elementy. Cielęta poniżej dwóch tygodni życia muszą mieć zapewnioną ściółkę. Prawo polskie zabrania w ogóle utrzymywania cieląt w systemie bezściółkowym.

Jakość materiałów - urządzenia, wyposażenie, sprzęt z którym cielęta mają bezpośredni kontakt nie mogą być wykonane (zawierać pozostałości) substancji szkodliwych zarówno pod względem chemicznym jak i mikrobiologicznym. Powinny być wykonane z materiałów łatwych do czyszczenia, mycia i dezynfekcji.

Sprzęt, pomieszczenia, wyposażenie należy utrzymywać w dobrym stanie technicznym i higienicznym. Wszelkie uchybienia, usterki usuwa się w możliwie najkrótszym czasie.

Wszelkie zanieczyszczenia z resztek pokarmów, odchodów usuwa się w jak najkrótszym czasie.

Zakaz wiązania cieląt oraz zakładania im kagańców

W gospodarstwach utrzymujących cielęta pojedynczo: tj. w kojcach należy bezwzględnie przestrzegać zakazu wiązania cieląt.

Przy grupowym utrzymywaniu cieląt dopuszczalne jest wiązanie cieląt na okres nie dłuższy niż jedna godzina i to tylko na czas pojenia mlekiem lub preparatami mlekozastępczymi.

Stosowane uwięzie nie mogą ranić cieląt, muszą być sprawdzane w chwili ich stosowania i w razie konieczności poprawiane tak, by nie spowodowały zranienia, uduszenia cielęcia. Nawet podczas tego krótkiego okresu wiązania cielęta muszą mieć zapewnioną swobodę ruchu.

Kontrolowanie cieląt, opieka nad cielętami chorymi

Cielęta utrzymywane w pomieszczeniach inwentarskich należy kontrolować minimum 2 razy na dobę. Kontrola ma na celu sprawdzenie stanu zdrowotnego, bezpiecznych warunków przebywania, działania urządzeń automatycznych jeśli takowe są zainstalowane i mają wpływ na zdrowie cieląt.

Cielęta utrzymywane w systemie otwartym należy kontrolować minimum raz dziennie.

Do celów kontroli należy zapewnić oświetlenie (w tym przenośne).

W przypadku podejrzenia o chorobę, cielę otacza się opieką, w razie potrzeby izoluje, odłączając od reszty stada. W razie braku poprawy stanu zdrowia należy zapewnić cielęciu opiekę weterynaryjną. Chorym cielętom należy zapewnić dostęp do wody, suche, czyste legowisko.

Żywienie cieląt - wymagania dotyczące pasz i pojenia

Cielęta utrzymywane w pomieszczeniach inwentarskich należy karmić minimum 2 razy dziennie o ile nie stosujemy żywienia do woli. Jeśli cielęta utrzymywane są grupowo, a nie są karmione do woli lub z automatycznych stacji każde ciele musi mieć zapewniony dostęp do paszy w tym samym czasie.

Przy zapewnianiu kojca należy więc zwrócić uwagę, czy dysponujemy odpowiednią długością koryt, stołu paszowego, drabinek itp.

Zgodnie z wymaganiami ogólnymi każde nowonarodzone zwierze powinno dostać siarę możliwie jak najszybciej. W przypadku cieląt okres ten **nie może przekroczyć 6 godzin**.

W dawce pokarmowej dla cieląt należy zapewnić wzrastającą ilość włókna (z 50 g w wieku 8 tygodni do 250 g dziennie w wieku 20 tygodni). Najwięcej włókna zawiera siano. W dawce pokarmowej dla cieląt należy zapewnić także żelazo, w takiej ilości by poziom hemoglobiny we krwi wynosił minimum 4,5 milimola/l. W praktyce oznacza to zakaz opasu cieląt na „białe mięso”.

Pojenie cieląt - dla cieląt **powyżej 2 tygodnia życia** należy zapewnić dostęp do czystej **wody pitnej** lub innych płynów zaspokajające pragnienie.

Urządzenia i sprzęt, z których korzystają cielęta muszą być tak skonstruowane, umieszczone, konserwowane by w jak najmniejszym stopniu dochodziło do ich zanieczyszczenia.

I.3. Minimalne wymagania w zakresie ochrony świń

Posiadacza świń oprócz przestrzegania ogólnych wymogów dotyczących ochrony zwierząt gospodarskich obowiązują dodatkowe szczegółowe wymagania związane z chowem i hodowlą świń.

Wymagania dotyczące gospodarstw utrzymujących świnię dotyczą:

- systemu utrzymania i minimalnych powierzchni,
  - warunków środowiskowych w pomieszczeniach,
  - zapobiegania agresji,
- wykonywania zabiegów weterynaryjnych i zootechnicznych.

Systemy utrzymania świń i minimalne powierzchnie dla poszczególnych grup świń

Świnie można utrzymywać w systemie otwartym lub w pomieszczeniach.

Ze względu na „stadny” charakter świń wskazane jest utrzymywanie ich w grupach.

Dla każdej grupy technologicznej świń wyznaczono minimalne powierzchnie, które należy zapewnić zwierzętom.

Dla warchlaków i tuczników utrzymywanych grupowo minimalne powierzchnie wynoszą:

- do 10 kg masy ciała -0,15 m²/szt,
- 10-20 kg masy ciała -0,20 m²/szt,
- 20-30 kg masy ciała -0,30 m²/szt,
- 30-50 kg masy ciała -0,40 m²/szt,
- 50-85 kg masy ciała -0,55m²/szt,
- 85-110 kg masy ciała -0,65 m²/szt,
- powyżej 110 kg masy ciała -1,00 m²/szt.

Dla loch i loszek w okresie między 4 tygodniem po pokryciu do 1 tygodnia przed wyproszeniem minimalne powierzchnie na jedną sztukę wynoszą:

- w przypadku grupy liczącej mniej niż 6 sztuk:
  - lochy - 2,25 m² i + 10% tj. 2,48 m²,
  - loszki - 1,64 m² i + 10% tj.1,8 m²,
  - minimalna długość boku kojca – 2,41 m.
- w przypadku grupy liczącej 6-40 sztuk:
  - lochy - 2,25 m²,
  - loszki - 1,64 m²,
  - minimalna długość boku kojca – 2,81 m.
- w przypadku grupy liczącej 40 sztuk i więcej:
  - lochy - 2,25 m² i -10% tj.2,03 m²,
  - loszki - 1,64 m² i -10% tj.1,48 m²,
  - minimalna długość boku kojca – 2,81 m.

Lochy i loszki w okresie między 4 tygodniem po pokryciu do 1 tygodnia przed wyproszeniem utrzymuje się grupowo, chyba, że w gospodarstwie znajduje się mniej niż 10 sztuk loch i loszek.

Bez względu na liczebność grup loch i loszek w kojcu konieczne jest by dla loch - 1,30 m² ww. powierzchni stanowiło podłoże lite. Na powierzchni tej (1,30 m²) otwory odpływowe nie mogą stanowić więcej niż 15%. Dla loszek lita powierzchnia podłoża musi wynosić minimum 0,95 m², a otwory odpływowe nie więcej niż 15% tej powierzchni.

Podane wyżej powierzchnie dla loch i loszek między 4 tygodniem po pokryciu a 1 tygodniem przed wyproszeniem, minimalne długości boków kojców, staną się obowiązujące od dnia 1 stycznia 2013 r. dla budynków oddanych do użytku przed 26 marca 2004 r. i nie modernizowanych w okresie 26 marca 2004 r. do 1 maja 2004 r.

Należy także pamiętać, że utrzymywane grupowo świnie, które są agresywne, które są atakowane przez inne świnie, chore i zranione czasowo utrzymuje się pojedynczo.

Powierzchnia kojca, w którym świnia jest utrzymywana pojedynczo musi być na tyle duża by zwierzę mogło się swobodnie obrócić.

Zapewnienie właściwych parametrów podłóg szczelinowych dla świń utrzymywanych grupowo

W budynkach, w których stosowane są podłogi ażurowe (rusztowe, szczelinowe) należy przestrzegać by ich parametry odpowiadały przedstawionym w tabeli 11.

Tabela 8. Parametry podłóg ażurowych dla poszczególnych grup świń

Grupa zwierząt	Minimalna szerokość beleczek	Maksymalna szerokość otworów
Prosięta	50 mm	11 mm
Warchlaki	50 mm	14 mm
Knurki i loszki hodowlane	80 mm	14 mm
Tuczniki	80 mm	18 mm
Maciory, loszki po pokryciu	80 mm	20 mm

Minimalna powierzchnia dla knurów utrzymywanych pojedynczo:

- przy kryciu w kojcu -10 m²/szt,
- bez krycia w kojcu - 6 m²/szt.

Kojce knurów muszą być tak skonstruowane i usytuowane, by umożliwić im słyszenie, widzenie i wachanie innych świń oraz zapewniać możliwość obrócenia się i możliwość odpoczynku w czystym, suchym miejscu.

Minimalna powierzchnia dla macior w okresie porodu lub prosiętami:

Dla macior w okresie porodu oraz dla macior z prosiętami minimalna powierzchnia kojca musi wynosić minimum 3,5 m²/szt.

Prośne maciory oraz prośne loszki umieszczone w kojcach do prośnienia czyści się oraz **jeśli to konieczne** poddaje zabiegom przeciwko pasożytom zewnętrznym i wewnętrznym.

Loszki i knurki hodowlane

Minimalna powierzchnia dla tych grup ustalona została na 2,7 m²/szt.

Wymagania dotyczące warunków środowiskowych w pomieszczeniach dla świń

Świnie utrzymywane w budynkach muszą mieć zapewnione bezpieczne dla ich zdrowia warunki przebywania. Dotyczy to temperatury, oświetlenia, stężenia szkodliwych gazów (amoniak, dwutlenek węgla, siarkowodór), odpowiedniego stanu podłóg, jakości materiałów z których zbudowano urządzenia i sprzęt, z którymi cielęta mają kontakt.

Temperatura w pomieszczeniach dla świń – nie regulowana prawem. W przypadku trzody chlewnej wymagania dotyczące komfortu cieplnego zależą przede wszystkim od wieku zwierząt.

Oświetlenie w pomieszczeniach dla świń – natężenie światła sztucznego musi wynosić, co najmniej 40 lx przez minimum 8 godzin dziennie. Odpowiada to ok. 24 W/m² światła żarowego lub 6 W/m² światła jarzeniowego. W przypadku stosowania oświetlenia tylko sztucznego nie może ono być włączone przez całą dobę.

Stężenie szkodliwych gazów oraz wilgotność w pomieszczeniach – tak jak dla pozostałych gatunków (wymogi ogólne).

Podłogi w miejscach przebywania - nie mogą w żaden sposób przyczyniać się do cierpień i chorób świń. Powinny być w miarę gładkie, stabilne, nie śliskie. Nie mogą powodować urazów mechanicznych poprzez wystające niebezpieczne elementy. Prosiętom poniżej dwóch tygodni życia musza mieć zapewniona ściółkę.

Hałas - świni nie mogą być narażone na ciągły hałas przekraczający 85 dB. Należy unikać nagłego źródła hałasu, mogącego wystraszyć zwierzęta.

Jakość materiałów - urządzenia, wyposażenie, sprzęt z którym świni mają bezpośredni kontakt nie mogą być wykonane (zawierać pozostałości) substancji szkodliwych zarówno pod względem chemicznym jak i mikrobiologicznym. Powinny być wykonane z materiałów łatwych do czyszczenia, mycia i dezynfekcji.

Sprzęt, pomieszczenia, wyposażenie należy utrzymywać w dobrym stanie technicznym i higienicznym. Wszelkie uchybienia, usterki usuwa się w możliwie najkrótszym czasie.

Wszelkie zanieczyszczenia z resztek pokarmów, odchodów usuwa się w jak najkrótszym czasie.

Zapobieganie agresji świń utrzymywanych grupowo i prawidłowe postępowanie w takim przypadku

Najczęstszymi przyczynami agresji świń utrzymywanych grupowo są nadmierne zagęszczenie sztuk na jednostce powierzchni, niewłaściwa dieta oraz brak wody do picia. Stosowanie się do przedstawionych poniżej zaleceń pomoże, jeśli nie wyeliminować to zmniejszyć agresję zwierząt.

Pamiętać należy o tym, że uciekanie się do tzw. „ostatecznych” metod (obcinanie ogonów, leki uspokajające) może być stosowane dopiero po wykorzystaniu sposobów podanych poniżej.

Zapewnienie świniom dostępu do materiałów absorbujących ich uwagę

Wszystkie świni powinny mieć zapewniony stały dostęp do „materiału manipulacyjnego”, który nie może jednocześnie stanowić dla nich niebezpieczeństwa.

Jako materiały manipulacyjne dla świń można stosować np. nieuzbrojone opony, worki napełnione słomą, sianem, wiszące łańcuchy, ściółkę z długiej słomy, drewno do obgryzania, kiszonkę z całych roślin kukurydzy, itp. Najlepiej, jeśli są to przedmioty zawieszane ponieważ świni niechętnie zajmują się przedmiotami zabrudzonymi, śmierdzącymi.

Tworzenie grup świń wyrównanych wagowo i wiekowo

Tworząc grupę zwierząt, która przebywać będzie w jednym kojcu należy tworzyć grupę ze zwierząt zbliżonych wiekiem i wagą (różnice w masie ciała nie powinny przekraczać 10%). Grupy najlepiej tworzyć ze zwierząt młodych, najpóźniej tydzień po odsadzeniu.

Zapewnienie możliwości pobierania paszy wszystkim zwierzętom jednocześnie oraz zapewnienie pasz objętościowych zaspokajających potrzebę głodu i żucia

Przy grupowym utrzymaniu świń ważne jest zapewnienie takiej długości stanowisk paszowych, by każde zwierzę miało jednoczesny dostęp do paszy. Szczególnie istotne jest to w gospodarstwach niestosujących żywienia do woli czy z automatycznych stacji paszowych.

Dla świń zwłaszcza loszek i loch ważne jest podawanie pasz objętościowych (wysoko włóknistych, energetycznych) zapewniających im żucie i poczucie sytości.

Eliminowanie z grupy zwierząt agresywnych, poranionych, chorych i słabszych

W przypadku zauważenia w grupie świń wyjątkowo agresywnych zachowań lub skutków takiego zachowania i jeśli zawiodły stosowane dotychczas metody zapobiegania agresji, zwierzęta zarówno agresywne jak i ofiary takich agresji powinny być z grupy usunięte, przynajmniej czasowo. Zwierzęta takie można czasowo utrzymywać pojedynczo. Podawanie środków uspokajających musi być skonsultowane z lekarzem weterynarii.

Postępowanie z lochami i loszkami prośnymi

Prośne lochy i loszki w razie potrzeby należy odrobaczyć. Kojce i legowiska, w których umieszcza się lochy i loszki również muszą być wolne od pasożytów. Najlepiej jest przeprowadzić dezynfekcję pomieszczeń i legowisk po uprzednim ich oczyszczeniu.

Przed spodziewanym prośeniem należy samicom zapewnić wystarczającą do zrobienia gniazda ilość materiału (np. sieczka, liście).

Na czas porodu za lochą/loszką powinna być zapewniona odpowiednia przestrzeń ułatwiająca prośenie w sposób naturalny lub wymagający pomocy ludzkiej.

Postępowanie z prosiętami

Kojec dla loch z prosiętami powinien być tak skonstruowany, by zabezpieczyć prosięta przed ewentualnym przygnieciem przez lochę.

Prosięta wraz z lochą powinny przebywać minimum 28 dni. Wyjątkiem od tej zasady jest zagrożenie zdrowia lub życia lochy ewentualnie prosiąt. Można także odsadzić prosięta od lochy w 21 dniu życia, jeśli przenoszone są one do wyspecjalizowanego pomieszczenia, odizolowanego od pomieszczeń, w których przebywają lochy. Pomieszczenie takie powinno być wcześniej wyczyszczone i zdezynfekowane.

Przestrzeganie zakazu wiązania i pętania świń oraz kolczykowania nosa świniom utrzymywanym w pomieszczeniu

Kolczykowanie nosów świń utrzymywanych w pomieszczeniach jest całkowicie zabronione. Zgodnie z ustawą o ochronie zwierząt jest to okrutne traktowanie zwierząt i podlega sankcjom karnym. Świnie utrzymywane w pomieszczeniu powinny mieć zapewnioną możliwość naturalnej dla nich potrzeby rycia (potrzeba ta wzrasta wraz z wiekiem świń), szczególnie u loch i loszek.

Kolczykowanie nosów jest dopuszczalne u świń utrzymywanych jedynie w systemie otwartym.

Utrzymywanie świń na uwięzi oraz ich pętanie jest bezwzględnie zabronione!

Wymagania w zakresie dobrostanu zwierząt (SMR 16-18)

Dotyczy gospodarstw utrzymujących zwierzęta	
Kwestia	Wymogi szczegółowe
Stosowanie dozwolonych technologii chowu i hodowli zwierząt	Stosowane w gospodarstwie technologie chowu nie mogą być zabronione prawem i nie mogą powodować cierpień zwierząt. Na zwierzętach nie wolno wykonywać zabiegów powodujących ich trwałe zranienie lub długotrwałe cierpienie. Szczególną uwagę należy zwracać na metody i narzędzia przy przepędzaniu zwierząt. Wykonywane zabiegi powodujące krótkotrwałe zranienie i cierpienie mogą mieć tylko charakter: <ul style="list-style-type: none"> - identyfikacyjny, - pielęgnacyjny, - zapewniający bezpieczne postępowanie ze zwierzętami.
Kwalifikacje personelu obsługującego zwierzęta	Doświadczenie zdobytego w wyniku praktyki w gospodarstwie rolnym (własnym, jako pracownik, itp.) lub Posiadania wykształcenia rolniczego, zootechnicznego, weterynaryjnego lub Ukończenia specjalistycznych szkoleń.
Dozór, kontrola zwierząt	Jeden raz dziennie - wszystkie zwierzęta utrzymywane w pomieszczeniu za wyjątkiem cieląt. Dwa razy dziennie - cielęta. Zwierzęta gospodarskie utrzymywane w systemie otwartym (poza cielętami) kontrolowane muszą być tak często jak to jest konieczne i możliwe. Cielęta utrzymywane w systemie otwartym kontrolowane są minimum 1 raz dziennie. Dla potrzeb dozoru zwierząt przebywających w pomieszczeniach inwentarskich o

	<p>każdej porze gospodarstwo musi zapewnić:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oświetlenie stałe lub - oświetlenie przenośne.
Karmienie i pojenie zwierząt	<p>Zwierzęta gospodarskie muszą otrzymywać pasze (rodzaj i ilość) dostosowane do gatunku, wieku, kierunku użytkowania i potrzeb behawioralnych.</p> <p>Nowonarodzone zwierzęta powinny otrzymać siarę najszybciej jak to jest możliwe.</p> <p>Cieleta muszą otrzymać siarę najszybciej jak to jest możliwe nie później niż 6 godzin od narodzin.</p> <p>Cieleta muszą mieć zapewnioną w paszach objętościowych wzrastającą ilość włókna od 50 g do 250 g w wieku między 8. a 20 tygodniem życia.</p> <p>Cieleta muszą mieć dostarczane żelazo w paszach lub dodatkowo celem zapewnienia hemoglobiny we krwi na poziomie minimum 4,5 milimola/l (w gospodarstwie nie prowadzi się opasu cieląt na białe mięso)</p> <p>Zwierzęta szczególnie cielęta i prosięta muszą mieć zapewnioną wystarczającą do ich potrzeb ilość wody pitnej.</p> <p>Dostęp do wody musi być stały dla zwierząt chorych oraz w czasie upałów.</p> <p>Dostęp do pasz:</p> <p>Zwierzęta gospodarskie utrzymywane w pomieszczeniach powinny być karmione:</p> <ul style="list-style-type: none"> - minimum 1-2 razy dziennie, - minimum 2 razy dziennie - cielęta. <p>Zwierzęta utrzymywane grupowo w pomieszczeniach i nie karmione do woli lub z automatycznych stacji paszowych muszą mieć zapewnioną możliwość jednoczesnego dostępu do paszy.</p>
Higiena sprzętu i urządzeń do karmienia i pojenia	<p>Sprzęt i urządzenia do karmienia i pojenia muszą być:</p> <p>Wykonane z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt i ludzi,</p> <p>Czyszczone i dezynfekowane regularnie,</p> <p>W dobrym stanie technicznym i sanitarnym,</p> <p>Skonstruowane i rozmieszczone w sposób zapobiegający zanieczyszczeniu znajdujących się w nich paszy i wody.</p>
Budynki i pomieszczenia inwentarskie	<p>Budynki i pomieszczenia inwentarskie muszą być:</p> <p>Utrzymywane w czystości,</p> <p>Zbudowane z materiałów nieszkodliwych dla zdrowia zwierząt i ludzi,</p> <p>Zbudowane tak, że nie ma żadnych elementów wystających, ostrych itp., powodujących zranienie lub cierpienie zwierząt,</p> <p>Właściwie skonstruowane celem zabezpieczenia potrzeb termicznych zwierząt.</p> <p>Podłogi, na których przebywają zwierzęta muszą być gładkie, nie śliskie, stabilne, równe.</p> <p>Miejsce do leżenia zwierząt:</p> <p>Nie może mieć negatywnego wpływu na zwierzęta (zwierzęta nie unikają go, nie są poranione itp.), jest czyste i suche. Wielkość jego powierzchni powinna pozwolić na to, żeby przebywające na nim zwierzęta mogły odpoczywać jednocześnie.</p> <p>Dla cieląt do 2 tygodnia życia i prosiąt musi być wyłożone ściółką (słoma, trociny, maty itp.).</p>
Warunki oświetleniowe i hałas	<p>Oświetlenie:</p> <p>Zwierzęta nie mogą przebywać cały czas w ciemnościach.</p> <p>Pomieszczenia inwentarskie powinny być oświetlane:</p> <ul style="list-style-type: none"> - światłem naturalnym lub - światłem sztucznym. <p>Świnie muszą mieć zapewnione światło przez min. 8 godz. dziennie na poziomie 40 lx tj. ok.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 24 W/m² światła żarowego lub

	<ul style="list-style-type: none"> - 6 W/m² światła jarzeniowego lub/i - stosunek powierzchni oszklonych do podłogi: 1:20. <p>Cielęta muszą mieć zapewnione oświetlenie odpowiadające oświetleniu naturalnemu w godzinach 9-17 tj. około 8-16 W/m² światła żarowego lub 2-4 W/m² światła jarzeniowego lub/i stosunek powierzchni oszklonych do podłogi: 1:18/20 lub 20-30 lx.</p> <p>Hałas: Świnie nie mogą być narażone na ciągły hałas powyżej 85 dB.</p>
Poziom gazów i kurzu, wentylacja	<p>Poziom gazów na poziomie nieszkodliwym.</p> <p>Posiadany system wentylacji musi być sprawny i spełniać swoje zadanie.</p> <p>Jeśli gospodarstwo posiada system wentylacji mechanicznej, musi posiadać system wentylacji awaryjnej.</p> <p>Jeśli gospodarstwo posiada system wentylacji mechanicznej musi posiadać system ostrzegawczy (alarmowy).</p> <p>System ostrzegawczy jest regularnie sprawdzany.</p> <p>W razie awarii wentylacji mechanicznej jest możliwość szybkiego uruchomienia wentylacji „awaryjnej”.</p> <p>Wszystkie czynności w pomieszczeniach inwentarskich powinny być wykonywane w sposób minimalizujący powstawanie kurzu.</p> <p>Nagromadzony kurz powinien być regularnie usuwany.</p>
Postępowanie ze zwierzętami chorymi	<p>Zwierzęta podejrzane o chorobę, chore, cierpiące</p> <p>Należy otoczyć natychmiastową opieką.</p> <p>Należy wezwać lekarza weterynarii, jeśli opieka właściciela nie przynosi pozytywnych rezultatów.</p> <p>Należy izolować chore zwierzę, jeśli wymaga tego jego stan zdrowia, zapewniając mu miejsce suche, czyste i wygodne.</p>
Wykonywanie zabiegów na zwierzętach	<p>W gospodarstwie zabiegi weterynaryjne na zwierzętach mogą być wykonywane wyłącznie przez uprawnioną osobę.</p> <p>Zabiegi zapobiegające agresji świń bądź jej skutkom mogą być wykonywane po wyczerpaniu innych środków zapobiegawczych.</p> <p>Zabiegi redukcji kłów, kastracji mogą wykonywać tylko osoby uprawnione.</p>
Swoboda ruchu zwierząt	<p>Powierzchnie, na których przebywają zwierzęta gospodarskie muszą zapewniać im swobodę ruchu. Zwierzęta na uwięzi muszą mieć możliwość swobodnego wstawania, kładzenia się i samooczyszczenia.</p>
Zwierzęta w otwartym systemie utrzymania	<p>Zwierzętom utrzymywanym w systemie otwartym należy:</p> <p>zapewnić schronienie przed niekorzystnymi warunkami pogodowymi i drapieżnikami. W okresie zimowym w miejscach gromadzenia się zwierząt (np. wiata) – należy zapewnić ściółkę i niezamarzająca pasze i wodę.</p>
System utrzymania cieląt	<p>Przestrzeganie grupowego utrzymywania cieląt zgodnie z warunkami podanymi powyżej.</p> <p>Zapewnienie minimalnych powierzchni wymaganych dla poszczególnych systemów utrzymania.</p>
Wiązanie cieląt, zakładanie kagańców	<p>Przestrzegany musi być zakaz wiązania cieląt utrzymywanych grupowo z wyłączeniem czasu pojenia mlekiem lub preparatem mlekozastępczym na okres nie dłuższy niż 1 godzina, a stosowane w tym czasie uwięzie nie ranią zwierząt.</p> <p>Cielęta utrzymywane pojedynczo nigdy nie mogą być trzymane na uwięzi.</p> <p>Cielętom nigdy nie wolno zakładać kagańców.</p>
System utrzymania świń	<p>Świnie utrzymywane grupowo mają zapewnione minimalne powierzchnie określone w opisie wymogu.</p> <p>Świnie utrzymywane pojedynczo muszą mieć zapewnioną swobodę ruchu.</p>
Parametry podłóg szczelinowych	<p>Parametry podłóg ażurowych, na których przebywają świnie są zgodne z podanymi powyżej w opisie.</p>
Wymogi dotyczące knurów zarodowych	<p>Kojec knura posiada co najmniej minimalną powierzchnię przewidzianą prawem.</p> <p>Kojec knura musi być usytuowany tak by knur mógł widzieć, słyszeć i wachać</p>

	inne świnie. W kojcu musi być wydzielone czyste, suche miejsce przeznaczone dla wypoczynku knura.
Zapobieganie agresji świń utrzymywanych grupowo	Posiadacz zwierząt zobowiązany jest do zapobiegania agresji świń poprzez stworzenie im odpowiednich warunków bytowania a szczególnie: <ul style="list-style-type: none"> - zapewnieniu świniom materiałów absorbujących ich uwagę (materiały manipulacyjne), - tworzeniu grup świń wyrównanych wagowo i wiekowo, - zapewnieniu dostępu do paszy wszystkim świniom jednocześnie, - zapewnieniu świniom (lochom i loszkom) pasz objętościowych, - eliminowaniu z grupy świń wyjątkowo agresywnych i ofiar tej agresji.
Postępowanie z lochami	W odniesieniu do ciężarnych loch i loszek wymagane jest: <ul style="list-style-type: none"> - odrobaczanie loch i loszek, jeśli jest to konieczne, oraz - oczyszczenie z pasożytów kojców, w których umieszcza się samice z prosiętami, - oczyszczenie i jeśli to konieczne zdezynfekowanie kojców porodowych przed umieszczeniem w nim samic, - zapewnienie lochom i loszkom materiałów umożliwiających budowę gniazda, - zapewnienie miejsca w kojcu na swobodne proszenie się i ewentualną pomoc człowieka.
Postępowanie z prosiętami	W gospodarstwach utrzymujących prosięta wymagane jest: <p>utrzymywanie prosiąt z lochą do minimum 28 dnia życia, chyba że zagrożone jest życie lochy lub prosiąt,</p> <p>zabezpieczenie prosiąt w kojcu przed przygnieceniem przez lochę,</p> <p>stosowanie ściółki (maty, słoma itp.) dla prosiąt do 2 tygodnia życia.</p>
Wiązanie, pętanie, drutowanie świń	Całkowicie zabrania się: wiązania i pętania świń, drutowania nosów świniom.